

Financieel gesproken valt over 1994 weinig spectaculairs te melden. De cijfers spreken o.i. voor zichzelf.

De donaties vertoonden een verheugende stijging. Inclusief de bedrijfsdonateurs hadden wij per eind december 165 donateurs, waarvan bij het afsluiten van de boeken 135 oftewel ruim 80% hun donatie hadden geschonken. Wij hopen en vertrouwen dat diegenen die de toegezonden acceptgiro nog oningevuld thuis hebben liggen deze alsnog zullen honoreren.

Hadden we in 1993 nog een belangrijk bedrag aan 'overige baten' vanwege de opbrengst van verkochte boeken, dit jaar werd het grootste deel gevormd door ontvangst van de Bond Heemschut van in totaal f 595,-, zijnde het honorarium voor twee artikelen van de hand van redacteur Eric-Jan Weterings. Deze heeft dit bedrag genereus aan STIEL geschonken met het verzoek het te gebruiken voor de financiering van mogelijke bijzondere uitgaven t.b.v. Stielz in 1995.

Begroting 1995

Gezien de stijgende lijn in de donaties is voor het nieuwe jaar wederom een iets hoger bedrag geraamd. De post 'Stielz' heeft voor 1995 wat meer ruimte gekregen als gevolg van de bovengenoemde schenking van Eric-Jan Weterings.

Voor 'Inventarisatie en Onderzoek' werd wederom f 1.000,- opgenomen, weliswaar hoger dan de werkelijke uitgaven voor vorige jaren, doch er moet dit jaar rekening worden gehouden met de te verwachten kosten van het opknappen van de lampenpittenmachine, afkomstig uit de fabriek van Van 't Hooft aan de Oude Rijn. Voor de post 'Publiciteit en Informatie' wordt t.o.v. vorige jaren eveneens een iets hoger bedrag voorzien. In dit verband kan vermeld worden dat er naar gestreefd wordt in 1995 een Commissie van Bijstand en Advies in het leven te roepen.

Al met al kan met genoegen geconstateerd worden dat de vermogenspositie zich gezond ontwikkeld heeft en dat de liquide middelen een solide basis opleveren voor het creëren van nieuwe activiteiten. Suggesties in die richting uit taak- en werkgroep zullen vanzelfsprekend met belangstelling worden tegemoetgezien en bestudeerd.

G.J. Barentsen
penningmeester

(Koninklijk Militair Invalidenhuis: vervolg van pagina 2)

bezwaar aan. De ingediende bezwaarschriften worden op 24 mei 1994 ongegrond verklaard. De verleende sloopvergunning is daarmee onherroepelijk. Kort daarna, op 26 juli 1994, verstrekt de gemeente de benodigde bouwvergunning.

Burgerinitiatief

De Leidse referendumverordening biedt burgers de mogelijkheid een raadplegend referendum aan te vragen. Een verzoek om een raadplegend referendum te houden kan worden gedaan door een aantal Leidse kiesgerechtigden dat tenminste even groot is als de kiesdeler van de laatste gemeenteraadsverkiezingen, in dit geval ongeveer 1500. Bepaalde onderwerpen kunnen niet in een referendum aan de orde worden gesteld, zoals bijvoorbeeld de gemeentebegroting en individuele kwesties als benoemingen en ontslagen. Als het college van burgemeester en wethouders het voorlopige verzoek heeft goedgekeurd, kunnen de aanvragers van het referendum een definitief verzoek indienen bij de gemeenteraad. Dit moet worden ondersteund door een aantal kiesgerechtigden dat tenminste gelijk is aan driemaal de kiesdrempel (4500).

Deze mogelijkheid op burgerinitiatief een referendum aan te vragen is van groot belang in de strijd voor het behoud van monumenten. Het aanstaande referendum toont dit duidelijk aan. Het referendum betekent een extra wapen naast bezwaarschriftprocedures en dergelijke. De inzetbaarheid van dit middel zal echter van geval tot geval verschillen. Wie de discussie over de monumentale waarde van de Meelfabriek heeft gevolgd, zal begrijpen dat het referendum een risicovol middel zal zijn in de strijd om het behoud van de fabriek. De meningen zijn zozeer verdeeld dat niet te voorspellen is of een meerderheid te vinden zou zijn voor de bescherming van dit belangrijke

stukje Leids erfgoed.

Roel Schreinemachers

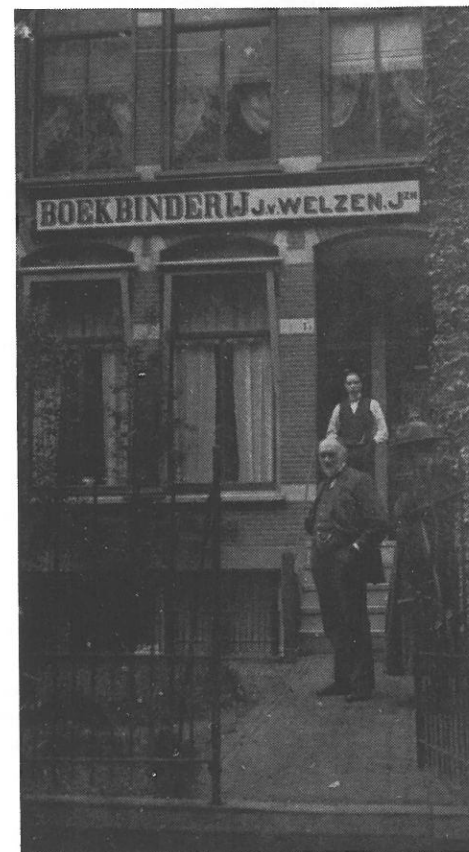
Uitslag referendum verrast voor- en tegenstanders

Het referendum over het bestemmingsplan Hoge Rijndijk leverde een duidelijke overwinning op voor de Stichting tot Behoud van het Koninklijk Militair Invalidenhuis. Van de kiesgerechtigde Leidenaren nam 49% deel aan het referendum; 42% stemde vóór en 58% tegen wijziging van het bestemmingsplan waarmee het appartementenplan van de baan is. Zowel de gemeente als projectontwikkelaar Van der Plas toonden zich teleurgesteld maar zeiden de uitslag te respecteren. Overigens is nog niet zeker of de schadevergoeding van 2,5 miljoen gulden, die de gemeente volgens een onafhankelijk taxateur bij het niet doorgaan van het bouwplan aan Vander Plas verschuldigd is, ook daadwerkelijk wordt betaald. Er gaan stemmen op om de bouwer een andere locatie te 'geven' zodat een extra bezuiniging op de gemeentebegroting vooralsnog zou kunnen worden afgewend. Daarnaast heeft de Stichting tot Behoud van het Koninklijk Militair Invalidenhuis laten weten haar juridische strijd voort te zetten om zo te proberen 'geld voor de gemeente te verdienen'. Dat zou het geval kunnen zijn als de rechter de bouwvergunning van de projectontwikkelaar nietig zou verklaren. De schadeclaim zou dan komen te vervallen. Een woordvoerder van de gemeente meende evenwel dat een rechterlijke uitspraak aan de schadevergoeding niets afdoet omdat het een overeenkomst tussen de gemeente en de projectontwikkelaar betreft.

Pk / LD

Boekbinder Van Welzen laatste der Mohicanen

Een opvolger in de zaak? Eigenlijk vindt hij het maar een rare vraag. „Het is onmogelijk om nog iets te verdienen in mijn vak. Net als koperslagers en een heleboel andere ambachtelijke beroepen zal het echte handbinden binnenkort verdwijnen.” Aan het woord is J. van Welzen, de laatste telg uit een Leids drukkers- en boekbindersgeslacht dat haar bedrijf sinds 1875 aan het Rapenburg uitoefent. „Ik hoop de 60 jaar in de zaak nog te halen. Dan bestaat de handbinderij 125 jaar. En dan is het afgelopen met handbinden in Leiden. Ik ben de laatste.”

Waarschijnlijk gaat de historie van de firma Van Welzen zo'n 200 jaar terug, toen voorgaande generaties in Leiden actief waren als steendrukkers. Daarover is echter weinig meer bekend. „Ik heb er alleen mijn vader en grootvader over horen vertellen,” zegt J. van Welzen. „Verder heb ik er nooit iets over kunnen vinden.” Van de bedrijfshistorie sinds 1875 is hij echter wel goed op de hoogte. Dat jaar werd de boekbinderij formeel opgericht.

De nu 73-jarige Van Welzen kwam in 1939 bij zijn vader in de zaak. Naast de handbinderij in het 450 jaar oude pand

Foto boven: De machinale binderij, gevestigd in het souterrain van het pand Jan van Houtkade 13 (nu 25). Aan de achterzijde van dit pand stonden in de Hoefstraat pakhuizen. In deze binderij werden vooral schoolboekjes gemaakt, onder meer voor de bekende Bussumse uitgever Van Dishoeck. De man onderaan is J. van Welzen Jzn., de grootvader van de huidige binder. Hij bezat ook een steendrukkerij op het Rapenburg, waar nu de handbinderij is gevestigd. De man op de achtergrond is oom D.J. van Welzen, die de zaak voortzette met de vader van de huidige eigenaar. De foto werd vermoedelijk in de jaren twintig gemaakt. (Foto archief J. van Welzen. Repro N. Bavelaar)

Foto rechts: De werkplaats aan het Rapenburg 92 was aanvankelijk op de eerste verdieping gevestigd, maar verhuisde in 1969 naar de begane grond. Een paar jaar later ging Van Welzen boven zijn binderij wonen. „We hebben in '69 de zaak beneden uitgegraven en toen bleek er een hele verdieping onder het huis te zitten. Er kwam een tussenmuur tevoorschijn, waarop in Delftsblauw een soort zeeslag stond afgebeeld. Onder invloed van de lucht was die binnen een paar dagen verdwenen.” (Foto N. Bavelaar)

op het Rapenburg bezat hij een machinale binderij aan de Jan van Houtkade. Toen de volgende generatie aan het einde van de jaren zestig de zaak overnam sloot Van Welzen die laatste vestiging. „Het machinale werk ligt mij niet. Ik heb me altijd beperkt tot handbinden. Dan heb je tenminste het gevoel dat je iets maakt.”

In de jaren voor de Tweede Wereldoorlog had de binderij 16 mensen in dienst. Alleen al in de Leidse binnenstad waren in die jaren 8 handbinderijen gevestigd, herinnert Van Welzen zich. „Daar hadden we trouwens weinig contact mee. Het handbinden werd al wat minder in die jaren, zowel wat de vraag als wat de afwerking betreft. Wij leverden nog steeds vakwerk en de collega's verklaarden ons voor zot dat we het zo 'duur' deden.”

De universiteit was in die jaren de voornaamste opdrachtgever en zou dat tot ver na de oorlog blijven. Voor de universiteit bonden we veel tijdschriften in en later kwam er meer restauratiewerk van oude boeken bij. Erg leuk waren ook de bijzondere dingen die ik maakte, zoals luxe dozen voor de vrouw van een professor bijvoorbeeld en boeken voor de prinsessen. Toen die nog klein waren in de jaren na de oorlog, kregen ze elk jaar een sprookjesboek cadeau van de VVSL en dat bond ik in.”

Ook het Academisch ziekenhuis was vroeger een goede klant. „Daar heb ik veel registers met patiëntengegevens voor gemaakt. Enorme boeken waren dat, met zogenaamde springruggen. Dat was een rug die kon veren. Als je het

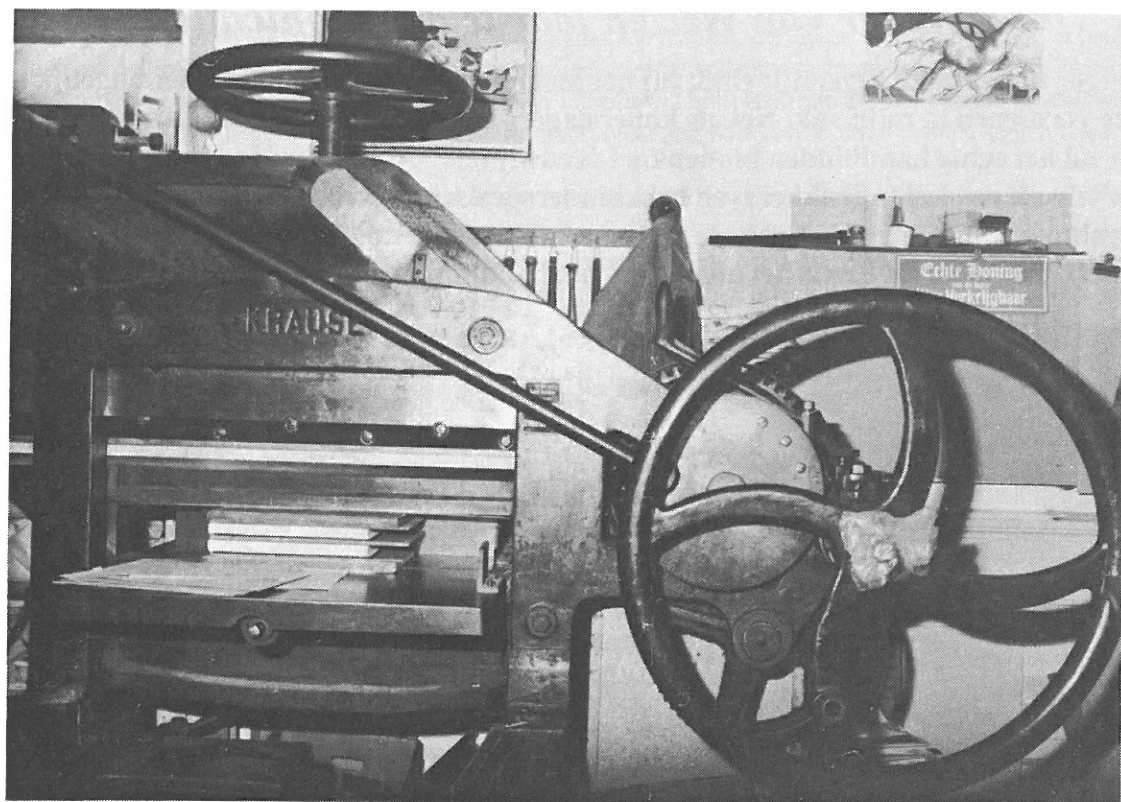

Foto boven: Deze gietijzeren snijmachine werd in 1875 aangeschaft. Mogelijk is de machine ouder, want 'vroeger werd zo'n apparaat eerst tien jaar buiten gezet, om uit te werken,' zegt Van Welzen. Hij gebruikt de machine nog dagelijks. Met het grote wiel (rechts op de foto) laat hij het mes zakken. De te snijden boeken worden met de degel (een plaat) vastgezet, die op haar beurt weer met het bovenste wiel wordt bediend. Ondanks acrobatische toeren kreeg de fotograaf de machine niet geheel in beeld, omdat deze in een smal vertrek staat.

Foto onder: De bordschaar wordt gebruikt om enkele vellen tegelijk af te snijden. Om grote pakken te snijden wordt de machine op de bovenste foto gebruikt. Deze bordschaar is ongeveer 45 jaar oud en wordt nog regelmatig gebruikt. Van Welzen: „Het is haast onbetaalbaar om boekbinden als liefhebberij te doen, want een eenvoudige snijmachine kost al gauw 10.000 gulden. Wat je overhoudt zijn hobbyclubs die een oud machientje kopen, maar wat mensen daar maken kun je geen vakwerk noemen.”

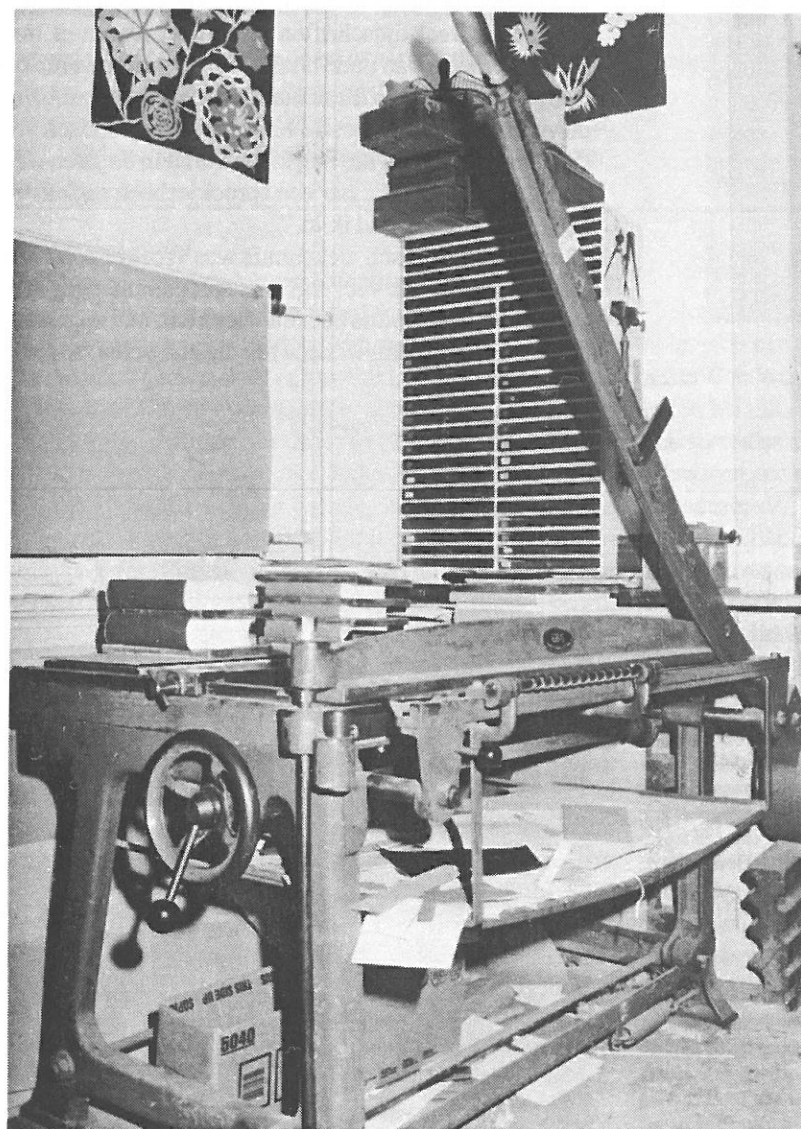
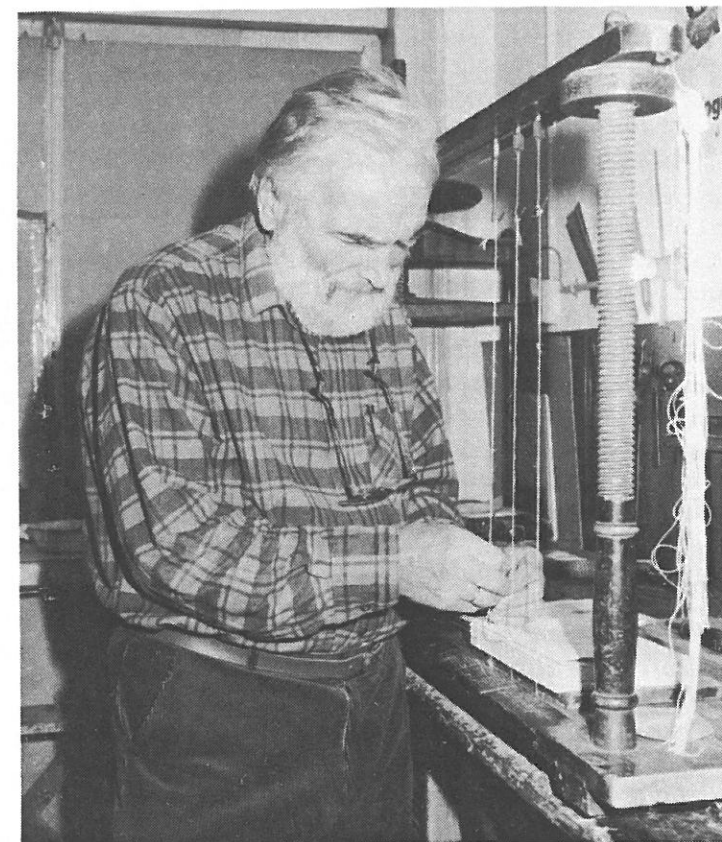

Foto boven: Deze naaibank is ongeveer een eeuw oud, schat Van Welzen. „Ik heb nog oudere exemplaren staan, maar die zijn uitgesleten. Daar kan ik dus niet meer professioneel op werken. Ik denk dat ik een van de laatsten ben die dit instrument nog gebruikt, want het is erg arbeidsintensief. Het werkt heel simpel: je legt een boek op de bank en als je klaar bent hecht je het af en kan het volgende boek er op. Het grote voordeel is dat je niet steeds opnieuw hoeft op te spannen.”

Foto onder: Van Welzen demonstreert op deze foto hoe hij met een vergulthaak letters op de rug van een boek aanbrengt. „Ik zet de letters vast in een ijzeren haak, verwarm dat geheel en druk vervolgens af met 21,5 karaats bladgoud. Hoe warm het moet worden kan ik niet zeggen, dat is echt gevoelswerk. Eerst moet je trouwens even 'blind' drukken, zodat je ziet wat je doet. Als je ook maar een beetje zwenkt is de afdruk onregelmatig en de kunst is juist om overal een gelijke diepte te hebben.” „Ik heb ooit voor 1000 gulden een elektrische vergulthaak gekocht, maar die heb ik snel weer weggedaan. Er zat wel een thermostaat op, maar daar klopte geen moer van. En dat snoer was ik niet gewend, dat zat alleen maar in de weg.”

Foto's Niek Bavelaar

Bij de voorpaginafoto:

De handbinderij op het Rapenburg, waar het 'luxe' werk werd gedaan voor de universiteit, zoals het inbinden van jaargangen wetenschappelijke tijdschriften. Verder werd in deze werkplaats restauratiewerk gedaan. Rechts vooraan op deze rond 1920 genomen foto staat M. van Welzen, de vader van de huidige eigenaar. „De meisjes zaten op de eerste etage van het pand aan lange tafels te werken,” herinnert hij zich. Toen hij in de jaren zestig de binderij overnam waren er nog maar enkele personeelsleden. De laatste jaren werkt Van Welzen alleen. „Dat is wel zo prettig. Ik kan me nu helemaal op het binden concentreren.”

'HET DAGELIJKS NIEUWS'

In de Tweede Wereldoorlog werd in de binderij op de Jan van Houtkade de illegale krant 'Het Dagelijks Nieuws' gemaakt. Een eerste gestencild bericht verscheen op 9 juni 1943, in een oplage van enkele tientallen exemplaren. Van Welzen: „Het begon met een paar familieleden die dat voor de lol deden, maar het project werd steeds groter. Een paar honderd mensen waren er bij betrokken, het was het een organisatie waar je naar van werd. Op een gegeven moment was er een luisterpost die berichten van de geallieerde radio opving en in de krant zette. Daar was onder andere de latere minister Korthals bij betrokken.”

Vanaf januari 1945 bereikte de krant een oplage van 10.000 exemplaren, die tot in Katwijk werden bezorgd. In de binderij op het Rapenburg werden leesportefeuilles samengesteld van verschillende illegale kranten, die ook in de regio werden verspreid. De distributie was niet zonder gevaar, want collaborateurs lagen overal op de loer. Van Welzen: „Vooral de Doezastraat bij de Jan van Houtkade was gevaarlijk want daar zaten een heleboel foute middenstanders. Die straat stond dan ook bekend als de Hülerstrasse.”

De Gestapo en de SD kwamen herhaaldelijk bij de twee binderijen op bezoek, maar deze Duitse politiediensten hebben nooit wat kunnen vinden. Ook de Landwacht viel een keer binnen aan de Jan van Houtkade, om boeken weg te halen die in opdracht van het aan de universiteit verbonden Instituut voor het Nabije Oosten gebonden moesten worden. „Ze vonden dat dat Joodse rommel was. Wij vonden het best en hebben ze alles laten meenemen. Daarna heb ik burgemeester van Steveninck gebeld, een NSB-er. Die boeken moesten in zijn opdracht worden gebonden, want hij was beschermheer of zoiets van dat instituut. Korte tijd later hadden we ze weer terug.”

Papierschaarste was een ander probleem waar de uitgevers van de illegale krant mee te kampen hadden. Ook daarvoor werd een creatieve oplossing bedacht. „Op een gegeven moment hebben we gewoon papier van de Duitsers gejat,” herinnert Van Welzen zich. „In de buurt van de Zijlsingel stond de oude sigarenfabriek 'De Edelachtbare'. Die lag vol met door de Duitsers gevorderd papier. De Landwacht bewaakte het complex. We waren zo brutaal om gewoon met een paard en wagen naar binnen te rijden en papier in te laden. Niemand zei er wat van. Op de terugweg kwamen we een paar Duitsers tegen. Die vroegen ons beleefd of ze een paar velletjes konden kopen.”

Het laatste nummer van 'Het dagelijks nieuws' (tweede jaargang, nummer 279) verscheen op woensdag 9 mei 1945. Van Welzen bewaart alle exemplaren keurig ingebonden in een luxe leren band. „Daar is al eens heel veel geld voor geboden. Maar dat boek is niet te koop.”

boek neerlegde, lag het netjes plat, maar als je het optilde dan sprong het zo dicht. Nu staat alles op een kaartsysteem.”

Goud op snee

Van Welzen volgde een pastroonskursus en een leermeesterskursus, maar leerde het vak vooral bij zijn vader in de praktijk. „Leerbewerking, perkamentbewerking, je leerde het allemaal. Als je bij ons was opgeleid dan kon je overal terecht.” Hoewel hij nog dagelijks actief is, zijn er technieken die hij inmiddels niet meer beheerst. „Goud op snee maken bijvoorbeeld, zo'n techniek moet je bijhouden. Je had vroeger mensen die niets anders deden, maar nu wordt het alleen nog gedaan in restauratie-afdelingen van musea. En dan verven ze meestal, het is niet meer het echte stempelen.

Ook op andere gebieden zie je het vak uitgehold worden. Handvergulden met bladgoud komt haast niet meer voor. Dat gaat allemaal machinaal, met een koperlegering. Echt de vakliteratuur bijhouden doe ik ook niet meer. Op een gegeven moment ging de boekbindersbond samen met de drukkers en sindsdien schrijft het bondsblad weinig meer over mijn vak.”

De laatste jaren doet Van Welzen veel restauratiewerk, van 15e eeuwse handschriften tot boekwerken die nog maar enkele tientallen jaren oud zijn. „Restaureren doet tegenwoordig praktisch niemand meer, want dat is veel te duur. Dat geldt vooral voor het zogenaamde middeleeuwse binden, met leer en ribbels op de rug en duur touw waarmee je moet naaien.”

Naast restauratiewerk voor de universiteit doet hij veel voor particulieren. Adverteren doet de binder niet, maar dankzij de mond-tot-mond reclame heeft hij over de hoeveelheid werk niet te klagen. Werkdagen van half acht 's morgens tot tien uur 's avonds zijn geen uitzondering. „En dan moeten sommige mensen wel eens een tijdje wachten. Als het te druk wordt, zeg ik altijd: kom over een paar maanden maar terug.”

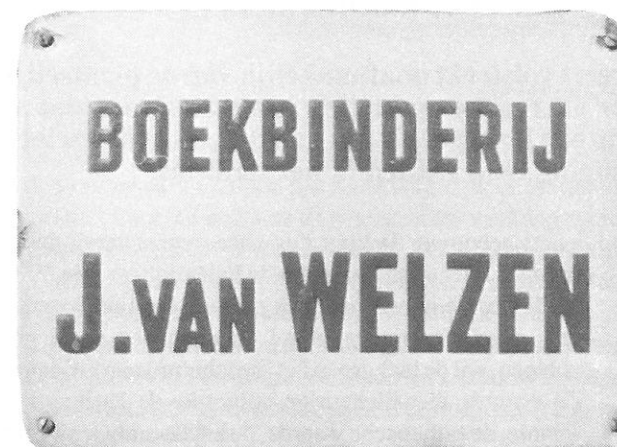
„Veel mensen komen met boeken van hun grootvader of overgrootvader en die moeten dan weer net zo worden als ze waren. Zoiets is ontzettend leuk werk. Ik zie het als een soort schepping, ik maak er weer iets nieuws van.”

Veel boekwerken die particulieren ter restauratie aanbieden horen niet bij de eigenaren thuis op de plank te staan, meent Van Welzen. „Als mensen bijvoorbeeld een 400 jaar oude leren of perkamenten band een paar maanden in huis hebben, vervalt die tot poeder. Dat komt door de centrale verwarming en de vervuiling in de lucht. Eigenlijk moet je leer constant met bijenwas insmeren om het soepel te houden.”

Verdwenen

Een steeds groter probleem wordt voor de handboekbinder de inkoop van materiaal. „Kwalitatief goede spullen zoals bijvoorbeeld fotokarton, zijn moeilijk te vinden. Het echte mooie is er gewoon niet meer.” Hoogwaardig materiaal dat nog wel te koop is, wordt met de dag duurder. „Ik gebruik lijm zo duur als roomboter. Bij wijze van spreken dan.”

Met het verdwijnen van zijn ambacht verdwijnt ook veel vakkennis die niet in naslagwerken is opgeslagen, zo

stelt van Welzen met spijt in zijn stem vast. „Ik heb banden uit de middeleeuwen waarin technieken zijn gebruikt die niemand meer kent. Met gereedschappen is het al net zo: ik heb beneden een kist met apparaten staan, waarvan niemand meer weet waar ze voor dienen.”

De binder hoopt nog een aantal jaren aan het werk te blijven, maar dat wordt hem wel steeds moeilijker gemaakt. „Het werk zelf is het probleem niet, want ik heb AOW en de inkomsten uit het binden zijn mooi meegenomen. Het is de overheid die het je langzaam onmogelijk maakt je bedrijf uit te oefenen. Ik zou 1500 gulden per jaar voor afval moeten betalen, terwijl ik twee kleine zakjes in de week heb. Ik zou een bundelpers moeten kopen en ik zou een contract moeten tekenen om het oud papier te laten ophalen. Ik zeg 'jongens, de groeten.' Nu komt een mannetje van de sportvereniging het ophalen.”

Eric Jan Weterings

Met medewerking van Niek Bavelaar

'Gedenkteken en expositieruimte'

STIEL-voorzitter bepleit herbouw Van Nelle Pakhuis

De Leidse politici zouden wat meer verbeeldingskracht moeten hebben op het gebied van het industrieel erfgoed. Dan zouden op het eerste gezicht kansloze projecten een kans krijgen, zoals de herbouw van het befaamde Van Nelle Pakhuis aan de Aalmarkt. Dit voortijdig gesloopte complex zou prima dienst kunnen doen als gedenkteken en expositieruimte voor het grote industriële verleden van Leiden. STIEL-voorzitter Henk Budel introduceerde dit idee enige tijd geleden in een column voor Radio West. Hieronder volgt de tekst van zijn verhandeling.

Van 1960 tot 1980 is er een keiharde kaalslag in de binnenstad van Leiden aan de gang geweest. Het ging om plannen voor grootschalige nieuwbouw van de universiteit en een 125 meter hoge kantoor-toren was het hoogtepunt van dat geplande nieuwe Leiden. Die toren is er gelukkig nooit gekomen. Maar ook toen de onzalige plannen al van tafel waren, bleef in de Leidse binnenstad het virus van de sloop voortwoekeren. Veel historische textielfabrieken werden afgebroken en daarmee zijn belangrijke industriële monumenten verdwenen.

Misschien denkt u: kan dat, een fabriek die een monument is? Ik zeg dan: een monument is een teken dat moet herinneren aan wat waardevol was in het verleden, bijvoorbeeld op het gebied van kunst of van geschiedenis. Welnu, nijverheid en industrie hebben honderden jaren lang het leven en werken in de Hollandse stad Leiden bepaald. Een fabriek als bijvoorbeeld Clos en Leembruggen aan de Langegracht, maar ook het fraaie Van Nelle Pakhuis van de bekende architect Brinkman aan de Aalmarkt, zouden als ze niet waren afgebroken, gedenkteken van dat verleden zijn geweest. Het verleden van het dagelijks leven van werkende mensen. Monumenten dus van een gedemocratiseerde geschiedenis.

In Leiden zijn fabrieksschoorstenen nu zeldzamer dan kerktorens. Dat komt enerzijds omdat veel politici wel oog hadden voor wat vanouds als monument geldt, zoals kerken en grachtenhuizen en anderzijds omdat diezelfde politici een historische fabriek niet als monument hebben kunnen, of willen, zien. Een indus-

trieel monument behoeft, ook als het op kosten aankomt, niet op achterstand te staan ten opzichte van een traditioneel monument. Vaak leent een oud fabrieksgebouw zich beter voor een tweede leven, met een economisch rendabele functie, dan een waardevolle maar in onbruik geraakte kerk.

Jammer is, dat de politiek vaak geen inzicht heeft in deze mogelijkheden. Nog vaker gebeurt dat men de milieu-effecten van bouwpuin vergeet bij de beslissing over afbraak van een oude fabriek ten gunste van nieuwbouw, of dat de sloopkosten van de oude fabriek niet in de stichtingskosten van de nieuwbouw meerekenen.

Het belangrijkste is natuurlijk dat de verbeelding bij de politiek te weinig aan de macht is. Impulsen op dit gebied komen als regel van anderen in de samenleving. Een enkele keer van constructieve delen van de kraakbeweging zoals in Amsterdam bij het NRC-Handelsbladgebouw. Maar vaker gaan impulsen uit van verenigingen of stichtingen voor industrieel erfgoed. In Leiden staat bijvoorbeeld STIEL op de bres voor:

- de oude, en ook kunsthistorisch waardevolle textielfabriek Parmentier (tevergeefs);
- meelfabriek de Sleutels (nog onbeslist);
- de historische broodfabriek 'De Vooruit' aan de Korevaarstraat (met succes).

Soms komt een creatieve impuls uit een heel onverwachte hoek, zoals bijvoorbeeld van de Stichting Natuurmonumenten die op landgoed Oud Groevenbeek in Ermelo, een vervallen watertoren uit 1912 restaureerde en behield als visueel element én als onderkomen voor vleermuizen en kerkuilen die, zoals u weet, vandaag de dag niet meer in kerktorens terecht kunnen.

Ik wens de politiek in Leiden ook wat meer verbeeldingskracht toe. Bijvoorbeeld om het Van Nelle Pakhuis aan de Aalmarkt weer op te bouwen. Niet voor huisvesting van vleermuizen en kerkuilen, maar als gedenkteken en expositiecentrum voor het grote industriële verleden van de stad.

Henk Budel
voorzitter